

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ
ΜΕ ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

ΑΡ. ΠΡΩΤ. 174/16-05-2022

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η υγειονομική κρίση λόγω της πανδημίας Covid-19, η τρέχουσα ενεργειακή κρίση και η προηγηθείσα δημοσιονομική προσαρμογή και οικονομική κρίση έχουν επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις στη ζωή των ανθρώπων. Ιδιαίτερα έχουν αυξημένο αντίκτυπο στην καθημερινότητα των ατόμων με ψυχικές διαταραχές και ψυχική αναπηρία, καθώς τα δικαιώματά τους βάζονται ταυτόχρονα από τις χρόνιες παθολογικές λειτουργίες του συστήματος ψυχικής υγείας, των μονάδων ψυχικής υγείας και άλλων υπηρεσιών. «Γραφειοκρατικές» διαδικασίες, κακοδιοίκηση, εμπόδια θεσμικά και πρακτικών δημιουργούν μείζονα προβλήματα στην ίση και μη διακριτική μεταχείρισή τους.

Κατά την πενταετή θητεία της (2017-2022), η Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές (εφεξής Ειδική Επιτροπή) επικεντρώθηκε ενεργά στο πλαίσιο των θεσμικών και πραγματικών δυνατοτήτων της να άρει τις προσβολές των δικαιωμάτων τους και να θωρακίσει τα δικαιώματα αυτής της ιδιαίτερα ευάλωτης και στιγματισμένης ομάδας του πληθυσμού. Παράλληλα ανέδειξε και διατύπωσε ορισμένες σκέψεις και προτάσεις ανάπτυξης πολιτικών και νομοθετικού περιεχομένου με σκοπό να συνδράμει το έργο κυρίως του Υπουργείου Υγείας, της Διοίκησης του συστήματος ψυχικής υγείας και των μονάδων ψυχικής υγείας, δημοσίων και ιδιωτικών, μέσω των προβλημάτων και δυσλειτουργιών που διαπιστώθηκαν κατά το χειρισμό των αναφορών ή των αυτεπάγγελτων ερευνών.

Η παρούσα απολογιστική έκθεση απευθύνεται προς την Πολιτεία, κυρίως προς την πολιτική Ηγεσία και τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας, τις Υ.ΠΕ, τις μονάδες και τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας, που είναι θεσμικά υπεύθυνοι για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Απευθύνεται ταυτόχρονα προς τα ενδιαφερόμενα άτομα με ψυχικές διαταραχές και ψυχική αναπηρία και τις οικογένειές τους, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στη λογοδοσία και διαφάνεια της λειτουργίας της δημοκρατίας και των οργάνων της.

Όπως γνωρίζετε, τα δικαιώματα του ανθρώπου συγκροτούν διεθνώς το βασικό πυρήνα του μεταπολεμικού πολιτικού, ηθικού και πολιτισμικού οικοδομήματος. Οι γνωστές σε όλους μας Διακηρύξεις, Συμβάσεις, Χάρτες, Συστάσεις και άλλοι κανόνες των Διεθνών Οργανισμών (ΟΗΕ, Συμβουλίου της Ευρώπης, Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας) και της ΕΕ αναγνωρίζονται σε οικουμενικό επίπεδο και αναλαμβάνονται δράσεις για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Σε αυτό το θεσμικό περιβάλλον αναδύονται και αναπτύσσονται γενικότερα τα δικαιώματα των ληπτών υπηρεσιών υγείας και ειδικότερα των ατόμων με ψυχικές διαταραχές και ψυχικά αναπήρων. Ωστόσο, η εμπέδωση των ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων τους στην καθημερινότητα είναι περιορισμένη και ελλειμματική, καθώς αναπαράγονται θεσμικές αντιλήψεις και κοινωνικές συμπεριφορές που είναι ιδιαίτερα δυσμενείς και μαστίζουν αυτή την ομάδα του πληθυσμού. Επίσης οι σχέσεις των εν λόγω ατόμων με τη δημόσια διοίκηση, τη δικαιοσύνη και τις δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες ψυχικής υγείας, συμπεριλαμβανομένων των σχέσεων με το στενό οικογενειακό περιβάλλον τους (λχ σε περιπτώσεις καταχρηστικής άσκησης δικαστικής συμπαράστασης), πολλές φορές προσκρούουν σε παραβιάσεις και περιορισμούς δικαιωμάτων που δεν είναι νόμιμοι ή δεοντολογικά ορθοί. Βέβαια ο βαθμός και το είδος παραβίασης συνδέεται με την ανάπτυξη του συστήματος

υπηρεσιών ψυχικής υγείας, τη λειτουργία των θεσμών και των προβλεπόμενων δικαιοδοτικών εγγυήσεων.

Στην Ελλάδα, από τη δεκαετία του 80, με όχημα την ψυχιατρική μεταρρύθμιση (Καν.(ΕΟΚ)815/84, Εθνικό Σχέδιο Ψυχαργός, Μνημόνια Συνεργασίας Επιτρόπων Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Υπουργείου Υγείας) και την αναθεώρηση της νομοθεσίας (Ν. 2071/1992, κεφ 6, Ν. 2716/1999 και Ν. 4461/2017) προωθείται η κατοχύρωση και εγκαθίδρυση μηχανισμών ελέγχου για τη διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές και ψυχική αναπηρία. Ως εκ τούτου, προβλέπεται η σύσταση της Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές του Υπουργείου Υγείας (Ν.2716/1999) και της ανατίθενται αρμοδιότητες. Νομοθετείται έκτοτε η θεσμική δυνατότητα παρεμβάσεων στις προσβολές δικαιωμάτων των εν λόγω ατόμων στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Ωστόσο, από το 2010 περιορίστηκαν για δημοσιονομικούς λόγους οι τακτικές ή έκτακτες επισκέψεις/αυτοψίες της Ειδικής Επιτροπής.

Το 2020 με Υπουργική Απόφαση σε εφαρμογή των άρθρων 101 του Ν.2071/1992 και 16 του Ν. 2716/1999 επιτρέπεται η ακούσια νοσηλεία σε ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές και προστίθεται νέα, ιδιαίτερα σημαντική αρμοδιότητα στην Ειδική Επιτροπή. Ανεξάρτητα από το αμφισβητούμενο ζήτημα, αν η ακούσια νοσηλεία μπορεί να λαμβάνει χώρα στον ιδιωτικό τομέα, ο έλεγχος προστασίας των δικαιωμάτων των νοσηλευόμενων ασθενών στις ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές της Επικράτειας με τακτικές ή έκτακτες επισκέψεις/αυτοψίες από την Ειδική Επιτροπή είναι για λειτουργικούς λόγους ιδιαίτερα δυσανάλογος, καθώς δεν διαθέτει ανθρώπινους και υλικούς πόρους, αποκλειστική γραμματειακή υποστήριξη κ.α.

Παρά ταύτα, θέλω να πιστεύω ότι η Ειδική Επιτροπή κατέβαλε κάθε δυνατή προσπάθεια για τον έλεγχο προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές, όπως προκύπτει από τις εκθέσεις και πορίσματά της.

Μαρία Ασημακοπούλου Μητροσύλη
Πρόεδρος της Ειδικής Επιτροπής
Καθηγήτρια Παν/μίου Δυτικής Αττικής,

Μάϊος 2022

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές συγκροτήθηκε με την Απόφαση Α1β/Γ.Π.οικ.36223/15.05.2017 (ΦΕΚ 229/16-5-2017) Γενικού Γραμματέα, όπως τροποποιήθηκε από τον Υπουργό Υγείας με την Απόφαση Α1β/Γ.Π.οικ.65248/14.10.2020 «Τροποποίηση (1η) της υπ' αριθμ. πρωτ. Α1β/Γ.Π.οικ.36223/15.05.2017 Απόφασης με θέμα : «Ορισμός μελών της Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές (2017 - 2022)»(ΦΕΚ 872/19-10-2020).

1.1 Νομικό πλαίσιο και Αρμοδιότητες

Η Ειδική Επιτροπή είναι μια ανεξάρτητη επιτροπή του Υπουργείου Υγείας με πενταετή θητεία. Αποτελείται από εννέα μέλη και ισάριθμα αναπληρωματικά. Εκτός των ειδικών, σε αυτήν συμμετέχουν εκπρόσωποι των ληπτών και των οικογενειών ψυχικής υγείας, πραγματώνοντας την αρχή «της δημοκρατίας της υγείας», καθώς και το πρόταγμα του ΟΗΕ για τα άτομα με αναπηρία, διανοητική και ψυχική, «τίποτα για εμάς, χωρίς εμάς». Η θέση των μελών είναι τιμητική και άμισθη και όπως είναι αυτονόητο ασκείται παράλληλα με το επάγγελμά τους ή την απασχόλησή τους. Η Ειδική Επιτροπή δεν διαθέτει πόρους (υλικούς και ανθρώπινους) ώστε να υποστηριχθεί και να επιτελέσει το έργο της με επισκέψεις/αυτοψίες στις Μονάδες Ψυχικής Υγείας της Επικράτειας, δημόσιες και ιδιωτικές.

Η Ειδική Επιτροπή θεσπίστηκε με το άρθρο 2 του Ν.2716/17-5-1999 (ΦΕΚ 96/Τεύχος Α'), όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 12 παρ. ΣΤ του Ν. 2955/2001 και το άρθρο 11 του Ν. 4272/2014 (ΦΕΚ 145/Τεύχος Α'). Εποπτεύει και ελέγχει την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές, όπως το δικαίωμα για αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης στις Μονάδες Ψυχικής Υγείας, το δικαίωμα για εξειδικευμένη ατομική θεραπεία, το δικαίωμα να αμφισβητεί ο ασθενής στο δικαστήριο την ακούσια νοσηλεία, να συνομιλεί κατ' ιδίαν με δικηγόρο, να έχει πρόσβαση στα δεδομένα των αρχείων που τον αφορούν, το δικαίωμα να προστατεύει την περιουσία του, το δικαίωμα της κοινωνικής του ένταξης, καθώς και τον έλεγχο των ιδιωτικών ψυχιατρικών κλινικών σχετικά με τη μετάβαση ασθενών για ακούσια νοσηλεία.

Κατά πάγια διοικητική πρακτική, η Ειδική Επιτροπή συνεδριάζει δύο φορές το μήνα στην έδρα του Υπουργείου Υγείας για τη λήψη αποφάσεων, εξετάζει κατ' ιδίαν αναφορές και συντάσσει έγγραφα (εκθέσεις και πορίσματα). Ακόμη και κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19, λόγω των περιοριστικών μέτρων και της δυσκολίας εξεύρεσης χώρων, συνεδρίαζε ανελλιπώς διαδικτυακά και εντατικοποίησε την απασχόλησή της¹.

Πιο συγκεκριμένα, ασκεί τις αρμοδιότητές της σύμφωνα με την ακόλουθη διαδικασία:

- **Δέχεται παράπονα, αναφορές ή καταγγελίες** από κάθε πολίτη, οργάνωση, φορέα ή οποιαδήποτε Επιτροπή ή Αρχή.
- Επισκέπτεται σε τακτά χρονικά διαστήματα τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας

¹ Αναβλήθηκε η τακτική λειτουργία της Ειδικής Επιτροπής, όπως όλων των συλλογικών οργάνων που συνεδριάζουν στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Υγείας με την Απόφαση της 17/3/2020 του Υπουργού Υγείας, κ. Β. Κικίλια.

- Πραγματοποιεί, **αυτεπαγγέλτως ή μετά από καταγγελία, έκτακτες επισκέψεις** στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας
- Ενημερώνει τους πολίτες για τα δικαιώματα των ψυχικά ασθενών με κάθε πρόσφορο μέσο, όπως έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων, καταχωρίσεις στον Τύπο ή τηλεοπτικά μηνύματα
- Δέχεται και διερευνά περαιτέρω τις ετήσιες υποχρεωτικές εκθέσεις των υπευθύνων των υπηρεσιών ψυχικής υγείας ή των νόμιμων αναπληρωτών τους
- Υποβάλλει ετήσιες εκθέσεις για το έργο της στον Πρόεδρο της Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ληπτών Υπηρεσιών Υγείας
- Υποβάλλει έκθεση κάθε φορά που διαπιστώνει παραβίαση των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές στον Πρόεδρο της Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ληπτών Υπηρεσιών Υγείας, η οποία προβαίνει στις περαιτέρω νόμιμες ενέργειες, όταν κρίνεται απαραίτητο
- Παρεμβαίνει κάθε φορά που διαπιστώνει παραβίαση των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές, προβαίνει σε συστάσεις και αποστέλλει αναφορά στο αρμόδιο όργανο για την ποινική ή πειθαρχική δίωξη
- Οργανώνει, εποπτεύει και συντονίζει, σε συνεργασία με τους Δικηγορικούς Συλλόγους του τόπου κατοικίας ή διαμονής των ατόμων με ψυχικές διαταραχές, την εθελοντική δικηγορική αρωγή σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων τους, σύμφωνα με τις αρχές οργάνωσης του τμήματος δικηγορικής αρωγής του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών.
- Διατηρεί αρχείο ακούσιων νοσηλειών σε Ιδιωτικές Ψυχιατρικές Κλινικές (**νέα αρμοδιότητα**) και
- Διαβιβάζει ετησίως στοιχεία προς τις Εισαγγελίες Πρωτοδικών βάσει των οποίων «Αποκλείονται οι ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές, για τις οποίες έχει συνταχθεί αρνητική έκθεση ελέγχου από την ειδική επιτροπή προστασίας δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές και δεν συμμορφώνονται με τις συστάσεις που διατυπώνονται σε αυτήν» (σε εφαρμογή των άρθρων 101 του Ν. 2071/1992 και 16 του Ν. 2716/1999, ΥΑ Αριθμ. Πρωτ.: Γ3α,β/Γ.Π.οικ.68873/3/11/2021 «Τροποποίηση της με αριθμ. Γ3α,β/Γ.Π.οικ.65047/13-10-2020 ΥΑ «Όροι και προϋποθέσεις ακούσιας νοσηλείας σε ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές») (**νέα αρμοδιότητα**).

1.2 Λειτουργία

Η Ειδική Επιτροπή λειτούργησε για πρώτη φορά το 2000 υπό την προεδρία του καθ. Α. Λιάκου (2000–2004), στη συνέχεια υπό την προεδρία του Αναπληρωτή καθ. Β. Τοματά (2005-2009) και (2011-2016). Οι σημαντικότερες εκθέσεις και τα πορίσματά της για αυτά τα χρονικά διαστήματα, βρίσκονται στην ιστοσελίδα του Εθνικού Σχεδίου Δράσης Ψυχαγωγίας (<https://www.psychargos.gov.gr/Default.aspx?id=26267&nt=18>).

Υπό την **παρούσα σύνθεση (2017-2022)**, (βλ. τέλος έκθεσης), οι σημαντικότερες εκθέσεις και τα πορίσματα της Ειδικής Επιτροπής μπορούν να αναζητηθούν στην κεντρική ιστοσελίδα του

Υπουργείου Υγείας «Για τον πολίτη», Δικαιώματα
(<https://www.moh.gov.gr/articles/citizen/dikaiwmata-lhptwn-yphresiwn-ygeias/eidikh-epitroph-elegxoy-prostasias-twn-dikaiwmatwn-twn-atomwn-me-psyhikes-diataraxes>).

2. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΕΤΗ ΘΗΤΕΙΑ ΤΗΣ (2017-2022)

2.1 Η Ειδική Επιτροπή καθ' όλη τη διάρκεια της πενταετούς θητείας της έθεσε ως στρατηγική προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές την άρση της προσβολής των δικαιωμάτων του κάθε ατόμου από το οποίο ή για το οποίο γίνεται το παράπονο, η αναφορά ή η καταγγελία.

Παράλληλα, όμως, με αφορμή τα ζητήματα που έβαζαν κατ' επανάληψη οι αναφορές, η Ειδική Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι εν λόγω παραβιάσεις των δικαιωμάτων οφείλονταν και τροφοδοτούνταν από συστημικού τύπου προβλήματα, που αφορούσαν, κυρίως, στην παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας και κοινωνικής προστασίας, ενώ η εξατομικευμένη μόνο επίλυση του προβλήματος δεν «θεράπευε» το έλλειμμα σεβασμού και την παραβίαση των δικαιωμάτων μεγάλου αριθμού ατόμων με ψυχικές διαταραχές και ψυχοκοινωνικά προβλήματα.

Ως εκ τούτου, ύστερα από ενδελεχή διερεύνηση με επισκέψεις/αυτοψίες και συσκέψεις με αρμόδια όργανα, καθώς με τον έλεγχο στοιχείων (εγγράφων και λοιπού αποδεικτικού υλικού), που ζητούνταν και παρέχονταν από τις μονάδες ψυχικής υγείας ή και άλλες δημόσιες υπηρεσίες (Υπουργεία, Περιφέρειες, Δήμους, Υγειονομικές Περιφέρειες κ.α), η Ειδική Επιτροπή προχώρησε σε διαπιστώσεις και έκανε προτάσεις μέσω εκθέσεων κυρίως προς το Υπουργείο Υγείας καθώς και συναρμόδια Υπουργεία για τροποποίηση της νομοθεσίας, όπως επίσης για λήψη μέτρων για μεταρρύθμιση ή βελτίωση της λειτουργίας των υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Ιδιαίτερη έμφαση έδωσε, επίσης, στην επάρκεια υπηρεσιών βάσει των αναγκών, καθώς και στην καλή και ποιοτική λειτουργία των μονάδων ψυχικής υγείας και στην ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών στο πλαίσιο της νομιμότητας και του σεβασμού θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Ωστόσο, η συμβολική και πραγματική σημασία της ενσωμάτωσης των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές από τις δημόσιες, ιδιωτικές μη κερδοσκοπικές και ιδιωτικές υπηρεσίες παραμένει ο μείζον στόχος αλλαγής της οργανωσιακής κουλτούρας των μονάδων ψυχικής υγείας και της νοοτροπίας των επαγγελματιών, οι οποίοι λόγω του φόρτου εργασίας ιδιαίτερα υπό τις υφιστάμενες συνθήκες έχουν την τάση να υποβαθμίζουν τα δικαιώματα.

2.2 Στατιστική Αποτίμηση

Οι αναφορές, παράπονα και καταγγελίες, καθώς και οι αυτεπάγγελτες έκτακτες επισκέψεις/αυτοψίες, Οδηγίες (guidelines) κ.α., που απασχόλησαν την Ειδική Επιτροπή αυτή την πενταετία, ήταν συνολικά 346, εκ των οποίων 239 τη διετία 2020-2022 και 107 την τριετία 2017-2020. Η αύξηση οφείλεται στη νέα αρμοδιότητα σχετικά με την ακούσια νοσηλεία σε ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές. Σχεδόν το σύνολο διεκπεραιώθηκε, 173 για τα έτη 2021, 2022. Παραμένουν ελάχιστες ανοικτές, καθώς βρίσκεται σε εξέλιξη η ελεγκτική διαδικασία, εν αναμονή αποστολής εγγράφων και αποδεικτικού υλικού ή απαντήσεων των μονάδων ψυχικής υγείας. Αφορούσαν σε γενικές γραμμές αυθαίρετους περιορισμούς της προσωπικής ελευθερίας και έλλειψη σεβασμού της αξιοπρέπειας, καθώς και προβλήματα πρόσβασης σε μονάδες ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης στις **θεματικές περιοχές** της ακούσιας νοσηλείας και εξέτασης, της καθήλωσης και απομόνωσης, των συνθηκών νοσηλείας, της παραβίασης των διατάξεων του Ν. 2071/1992, κεφ 6, άρθρα 94, 95-101 για την εκούσια και ακούσια νοσηλεία, ιδίως σε ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές, του σεβασμού της διάρκειας του χρόνου νοσηλείας, της πρόσβασης στον ιατρικό φάκελο, του περιορισμού επικοινωνίας με το περιβάλλον μέσω των κινητών, της πρόσβασης και λήψης υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης (σε προστατευμένα διαμερίσματα, ξενώνες, οικοτροφεία), της μη παρακολούθησης των ψυχικά ασθενών λόγω δυσλειτουργιών στη διασύνδεση και συνεργασία των υπηρεσιών ψυχικής υγείας σε τοπικό επίπεδο στο πλαίσιο της τομεοποίησης, τις επιπτώσεις των μέτρων περιορισμού την περίοδο της πανδημίας Covid-19, κ.α.

Επίσης, αφορούσαν παραβιάσεις κοινωνικών δικαιωμάτων, τα οποία διογκώθηκαν με την οικονομική κρίση και τις περικοπές της παροχικής διοίκησης, όπως οι συντάξεις και τα επιδόματα. Καταγράφηκαν επιπλέον προβλήματα στη διαχείριση της παρουσίας των ψυχικά ασθενών που διαβιώνουν στην κοινότητα, είτε σε μονάδες ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, είτε με την οικογένειά τους ή μόνοι τους, ευρισκόμενοι ή μη σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης κ.α.

Ακόμη, ορισμένες σύνθετες αναφορές που χειρίστηκε η Ειδική Επιτροπή περιστρέφονταν γύρω από προβλήματα που έρχονταν σε αντίθεση με τα ακόλουθα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα:

- Το δικαίωμα στην ελευθερία και αξιοπρεπή φροντίδα ψυχικής υγείας τόσο κατά την εκούσια όσο και ακούσια νοσηλεία στα δημόσια νοσοκομεία και ιδιωτικές κλινικές.
- Το δικαίωμα στον ελάχιστο περιορισμό και στην αξιοπρεπή θεραπευτική μεταχείριση βάσει τεκμηριωμένης θεραπευτικής αγωγής και πρωτοκόλλων.
- Το δικαίωμα στην ισότητα και μη διακριτική μεταχείριση, πχ κατά τη διαχείριση των χρημάτων τους με τις τράπεζες.
- Το δικαίωμα στην ενημέρωση και συναίνεση.
- Το δικαίωμα στην κοινωνία της πληροφορίας
- Το δικαίωμα στην εμπιστευτικότητα & προστασία προσωπικών δεδομένων.

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΣ (2017-2022) ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

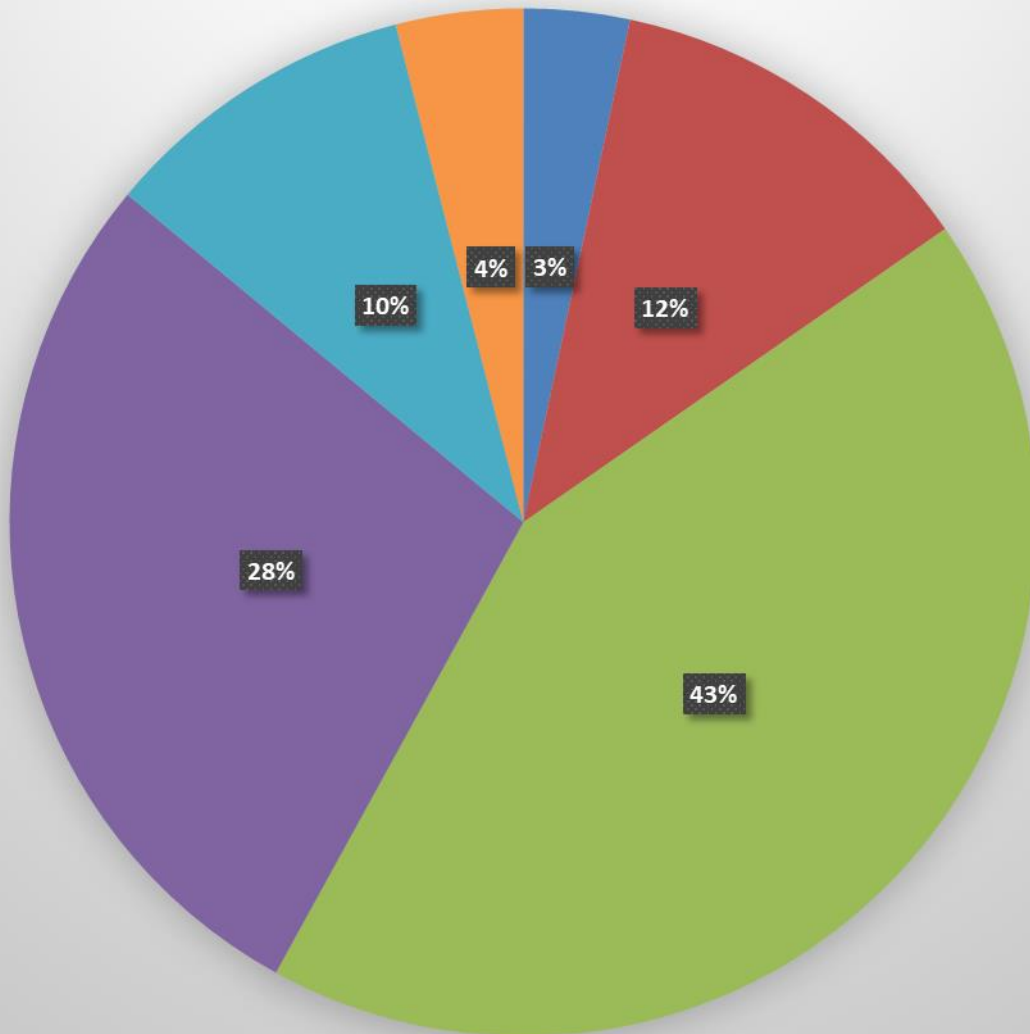
- Το δικαίωμα στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση και επαγγελματική ένταξη.
- Το δικαίωμα στη ζωή εντός της κοινότητας.
- Το δικαίωμα στην έννομη προστασία (δικαστική και εξωδικαστική).

ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΣΥΝΟΛΟ 150

■ Καταγγελίες για Ιδ. Κλινικές (5)   ■ Αυτεπάγγελτη έρευνα σε Ιδ. Κλινικές (Χορήγηση στοιχείων) (18)
■ Αίτηση Βεβαίωσης για συνέχεια νοσηλείας σε Ιδ.Κλινικές (64)   ■ Αμελητί ενημέρωση - Εισαγωγές (42)
■ Αμελητί Εξιτήριο (15)   ■ Συνθήκες Νοσηλείας (6)

2.2 Σημαντικότερες Γνώμες, Συστάσεις και Οδηγίες

Όπως προαναφέρθηκε, οι σημαντικότερες διαπιστώσεις και γνώμες, καθώς και οι συστάσεις και οδηγίες (guidelines) της Ειδικής Επιτροπής για αυτήν την πενταετία έχουν αναρτηθεί στην κεντρική ιστοσελίδα του Υπουργείου Υγείας «Για τον πολίτη», «Δικαιώματα». (<https://www.moh.gov.gr/articles/citizen/dikaiwmata-lhptwn-yphresiwn-ygeias/eidikh-epitroph-elegchou-prostasias-twn-dikaiwmatwn-twn-atomwn-me-psyhikes-diataraxes>).

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται ορισμένες εξ αυτών :

ΕΤΟΣ 2022

1. Χορήγηση ιατρικών δεδομένων-ΨΝΑ (Αρ.Πρ.125/7-1/22)
2. Ζητείται Γνωμοδότηση από Δ/νση Ψυχικής Υγείας-Μέτρα πρόληψης κορωνοϊού σε ΜΨΑ(127/11-01-2022)
3. Αναστολή λειτουργίας δύο ξενώνων και ενός οικοτροφείου του ΨΝΑ-μεταφορά στο ψυχογηριατρικό τμήμα του ΨΝΑ (Αρ.Πρ.134/27-1-22)
4. Έκθεση ΜΨΑ της Ειδ. Επιτροπής-Δικαίωμα πρόσβασης (Αρ.Πρ.135/31-1-22)
5. Έκθεση Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές σχετικά με την ακούσια νοσηλεία ψυχικά ασθενών σε ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές (Αρ.Πρ.136/31-1-22).
6. Απόφαση του Β΄ Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Πειραιώς, σχετικά με την τήρηση του θεραπευτικού μέτρου νοσηλείας του ασθενούς Χ.Γ. (Αρ.Πρ.148/21-2-22)
7. Πρόσβαση στη συνταγογράφηση ανασφάλιστων ατόμων με ψυχικές διαταραχές/ψυχική αναπηρία (Αρ.Πρ.155/22-3-22)
8. Αίτηση πραγματοποίησης επισκέψεων (Αρ.Πρ.160/11-4-22)
9. Διαβίβαση Ετήσιας Έκθεσης της Ειδικής Επιτροπής στον Εισαγγελέα Αρείου Πάγου (προς τις Εισαγγελίες Πρωτοδικών) (Αρ.Πρ.165/20-4-22)

ΕΤΟΣ 2021

1. Χορήγηση έκθεσης για συνέχιση για συνέχιση της ακούσιας νοσηλείας σε ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές-Υπόδειγμα Αίτησης των αιτούντων προς την Ειδική Επιτροπή (Αρ.πρ.18/28-1-2021).
2. Εκπαίδευση Β-Βάθμια. Ένταξη ανήλικης ψυχικά ασθενούς στους κατ' ιδίαν διδαχθέντες» (Αρ.πρ.19/2-2-2021).
3. Ψυχοκοινωνική αποκατάσταση-ΙΑΣΙΣ ΑΜΚΕ (Αριθμ. πρωτ. 20/2-2-2021)
4. Άρειος Πάγος-Εφαρμογή όρων και προϋποθέσεων ακούσιας νοσηλείας σε ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές (Αρ.πρ.21/8-2-2021). (εκδόθηκε εγκύκλιος 4 Εισαγγελέα Αρείου Πάγου)
5. Μετάβαση ψυχικά ασθενούς σε κατάλληλη μονάδα (Αρ.Πρ.27/2-3-2021)
6. Αλλοδαπός Ασθενής κατάλληλη φροντίδα ψυχικής υγείας «Μη ανεύρεση ευάλωτου αιτούντα άσυλο ασθενή με ψυχωσική διαταραχή» (Αρ.Πρ.34/ 19-3-2021)

7. Ισότιμη πρόσβαση για νοσηλεία Covid 19 ψυχικά ασθενών «Επικαιροποίηση μέτρων προστασίας δικαιωμάτων ατόμων με ψυχική αναπηρία που διαμένουν στην κοινότητα και σε στεγαστικές ΜΨΑ, καθώς και νοσηλεύονται σε ψυχιατρικά νοσοκομεία και νοσούν από και νοσούν από κορωνοϊό (Αρ.Πρ. 39/24-3-2021).
8. Έγγραφο προς την ιδιωτική ψυχιατρική κλινική «*» - απάντηση σε αίτηση της κλινικής-υπόθεση Δ. (Αρ.Πρ.35/19-3-2021).
9. ΙΚΕΛΟΣ-ΜΨΑ (Αριθμ. πρωτ. 85/11-10-2021)
10. Παιδοψυχιατρική κλινική Γ.Ν.ΠΑΙΔΩΝ ΠΑΤΡΩΝ «ΚΑΡΑΜΑΝΔΑΝΕΙΟ» (Αρ.Πρ.74/22-7-21)
11. Αρμοδιότητες Ειδικής Επιτροπής-παιδιά με ΔΑΦ (Αριθμ. πρωτ 110/7-12-2021)
12. «ΠΛΟΕΣ» ΕΨΥΜΕ – φιλοξενία εφήβων-διερεύνηση καταγγελιών (Αρ.Πρ.114/9-12-21)
13. Λέρος-2^η ΥΠΕ- προγραμματισμένη μετακίνηση ψυχικά ασθενών από Ψυχιατρικά Τμήματα της Αττικής στις δέκα (10) ενδονοσοκομειακές δομές του Κρατικού Θεραπευτηρίου - Γενικό Νοσοκομείο - Κέντρο Υγείας Λέρου (Αριθμ. πρωτ. 116/14-12-2021).
14. Εισαγωγή χωρίς εξετάσεις ψυχικά ασθενών-αναπήρων στα ΑΕΙ. «Πρόσβαση, χωρίς εξετάσεις, στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση μαθητών ή αποφοίτων Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που πάσχουν από σοβαρές ψυχικές ασθένειες/ψυχικές αναπηρίες» (Αρ.Πρ.120/20-12-21)
15. Έγγραφο προς Δ/νση Ψυχικής Υγείας «Δημιουργία κατάλληλων, εξειδικευμένων και επαρκών Μονάδων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης (ΜΨΑ)» (Αρ.Πρ. 37/19-3-2021)
16. Έγγραφο προς ΓΝ ΧΙΟΥ αναζήτηση στοιχείων (Αρ.Πρ.31/2-3-2021)
17. Έγγραφο προς ιδιωτική ψυχιατρική κλινική * & Εισαγγελία για αναφορά Β. κατά της κλινικής (Αρ.Πρ.50/25-5-2021).
18. ΓΝ ΧΙΟΥ- «Διερεύνηση αναφοράς ασθενούς σχ. με διαδικασία ακούσιας νοσηλείας στο ΓΝ ΧΙΟΥ» (Αρ.Πρ.58/6-6-21).
19. «Άσκηση αυτεπαγγέλτως ελέγχου ιδιωτικών ψ. κλινικών από την Ειδική Επιτροπή: χορήγηση στοιχείων (Αρ.Πρ.65/28-6-21).
20. Κατεπίγουσα Εύρεση Στεγαστικής Δομής (Αρ.Πρ.63/20-7-21).
21. «Φροντίδα ψυχικά ασθενών Ξενώνα Ευαγγελισμού» (Αρ.Πρ.82/4-10-21).
22. «Αίτημα συζύγου ασθενούς για πρόσβαση σε πληροφορίες ιατρικού φακέλου, με στόχο διαζύγιο και επιμέλεια τέκνου, λόγω της ακούσιας νοσηλείας της ασθενούς» (Αρ.83/4-10-21).
23. Αντικατάσταση ενοίκου ΤΔ, που κρατείται σε σωφρονιστικό ίδρυμα (Αρ.Πρ.119/20-12-21)
24. Έγγραφο προς ΨΝΑ-Χ.Δ (Αρ. πρ. 2/15-1-2021)

Έτος 2020

1. Προστασία των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές την Περίοδο της Πανδημίας Κορωνοϊού (Covid-19) (Αριθμ. πρωτ. 522/23-04-2020)
2. Καταγγελία για δικαστική συμπαράσταση (Αριθμ. πρωτ. 543/19-10-2020)
3. «Μεταγωγή αδικοπραγούντων ψυχικά ασθενών ατόμων (άρθρα 69-70 ΠΚ). (Αριθμ. πρωτ. 563/06-11-2020).
4. «Συνθήκες νοσηλείας κατά την περίοδο της Πανδημίας στο Ψυχιατρικό Τμήμα του Γ.Ν .Ελευσίνας «ΘΡΙΑΣΙΟ» (Αρ.Πρ. οικ.6/3-12-2020)
5. Μέτρα προστασίας δικαιωμάτων ατόμων με ψυχική αναπηρία που διαμένουν στην κοινότητα, καθώς και σε ιδρυματικές και στεγαστικές μονάδες και νοσούν από SARS-Cov-2. (Αρ.Πρ.οικ.1/30-11-2020).

6. Διαχείριση Τιμαλφών-Χρημάτων νοσηλευομένων ΨΝΑ και ενοίκων ΜΨΑ (Αριθμ. πρωτ. 9/16-12-2020)
7. Άτομα με αυτισμό και άλλες ψυχικές αναπηρίες που διαμένουν στην οικία τους και νοσούν από SARS-Cov-2» (Αρ.Πρ. οικ.3/1-12-2020)
8. Επέκταση στις ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές των μέτρων πρόληψης για την προστασία της δημόσιας υγείας και αντιμετώπισης κρουσμάτων ασθενών με κορωνοϊό στις Μονάδες Ψυχικής Υγείας της χώρας (Αρ.πρ.11/22-12-2020)
9. Μη πρόσβαση νοσηλευομένων σε ανοικτούς χώρους τηρουμένων των μέτρων πρόληψης (Αρ.πρ.12/22-12-2020).
10. Περίθαλψη ασθενούς με ψυχική διαταραχή και προβλήματα σωματικής υγείας ΨΝΑ -Δρομοκαΐτειο (Αριθμ. πρωτ. 7/3-12-2020)

ΕΤΟΣ 2019 – 2017

1. Απαντήσεις σχετικά με τη νομοθεσία ακούσιας νοσηλείας- τήρηση προθεσμιών- Επίδοση Εισαγγελέα (Αρ. πρωτ. 188/18/08-03-2019)
2. Νοσηλεία ψυχικά ασθενούς στην παθολογική κλινική ΓΝ Βόλου (Αριθμ. πρωτ. 269/22-03-2019)
3. Κ.Ε.Π.Α-Εκτίμηση αναπηρίας ψυχικά ασθενών (Αριθμ. πρωτ. 124/18/18-04-2019)
4. Ακούσια ψυχιατρική εξέταση γονέων (Αριθμ. πρωτ. 78/17/08-03-2019)
5. Έκθεση Έκτακτης επίσκεψης στην ιδιωτική ψυχιατρική κλινική * 08-02-2019
6. Έκθεση Έκτακτης επίσκεψης σε ΨΝΑ Δρομοκαΐτειο-νοσηλεία ατόμου με αυτισμό-μετάβαση σε κοινοτική μονάδα φροντίδας (Αριθμ. πρωτ. 219/28-06-2019)
7. Μετάβαση σε ΜΨΑ Άστεγου ψυχικά ασθενή (Αριθμ. πρωτ. 363/29-11-2019)
8. ΓΝ Ελευσίνας «Θριάσιο»-Έκθεση για ψυχιατρικό τμήμα (Αριθμ. πρωτ. 160/18/29-11-2019)
9. Πρόσβαση συμπαραστατέου στον ιατρικό φάκελο (195/18/20-12-2019)
10. Χρήση κινητών τηλεφώνων στα ψυχιατρικά τμήματα (Αριθμ. πρωτ. 207/18/20-12-2019)
11. Πρόσβαση σε ΜΨΑ-ΝΠΙΔ (Αριθμ. πρωτ. 11/28-06-2018)
12. Πρόσβαση στο ψυχιατρικό αρχείο (Αριθμ. πρωτ/166/16-11-2018)
13. Ιδιωτικές κλινικές-ακούσια νοσηλεία (Αριθμ. πρωτ/135/16-11-2018)
14. Διαχείριση χρημάτων-Τραπεζικές συναλλαγές ενοίκων οικοτροφείων (Αριθμ. πρωτ. 111/16-11-2018)
15. Έκθεση έκτακτης επίσκεψης σε Ιδιωτική κλινική (29-06-2018)
16. ΜΨΑ ΝΠΙΔ-Δωμάτιο ηρεμίας (46/17 26-02-2018)
17. Έκθεση έκτακτης επίσκεψης 7^ο Τμήμα ΨΝΑ (Αριθμ. πρωτ. 17-11-2017).

ΟΔΗΓΙΕΣ (Guidelines)

«Σύσταση της Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές, σχετικά με τη χρήση επεμβατικού μηχανικού αερισμού σε ασθενείς με αναπηρία κατά την πανδημία Covid-19» (Αριθμ.Πρωτ.40/26-3-2021)

«Συστάσεις για τη φροντίδα ψυχικής υγείας αιτούντων άσυλο & προσφύγων» -17-03-2022.

« Συστάσεις Ειδικής Επιτροπής» – Συμπεριληπτική γλώσσα (Αριθμ. Πρωτ. 172/9-05-2022.

2.4 Κατά την **ακούσια νοσηλεία σε δημόσια νοσοκομεία**, οι ακολουθούμενες πρακτικές δεν διασφαλίζουν τα δικαιώματα των ατόμων με ψυχικές διαταραχές και αντίκειται στις ρυθμίσεις τόσο του Ν. 2071/1992 όσο και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και άλλων Διεθνών Συμβάσεων που η χώρα μας έχει επικυρώσει με νόμο. Σε μερικά στάδια της διαδικασίας (λχ μεταφορά φερόμενου ασθενή), τα άτομα προσομοιάζουν μάλλον με κρατούμενους παρά με ασθενείς. Επιπλέον, οι συνθήκες νοσηλείας και η χρήση του μέτρου της καθήλωσης και της απομόνωσης είναι συχνές. Όταν εφαρμόζονται αυτά τα μέτρα, δεν φαίνεται να έχουν προηγηθεί τεχνικές αποκλιμάκωσης της κρίσης και δεν ακολουθούνται οι Οδηγίες της CPT του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Ειδικής Επιτροπής και του Υπουργείου Υγείας.

Επιπλέον, προβλήματα συστημικού τύπου, όπως τα ράντζα στα ψυχιατρικά τμήματα των Γενικών Νοσοκομείων, η έλλειψη προσωπικού στα δημόσια νοσοκομεία, η μη επάρκεια θέσεων ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης στο δημόσιο και ιδιωτικό μη κερδοσκοπικό τομέα για άτομα που έχουν ανάγκη θεραπευτικού υποστηρικτικού περιβάλλοντος προσβάλλει το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα στην υγεία, στο οποίο περιλαμβάνεται το δικαίωμα στην ψυχική υγεία. Ωστόσο, η διασφάλισή του τελευταίου προϋποθέτει στρατηγικό σχεδιασμό και παρεμβάσεις με επιχειρησιακούς στόχους που θα βελτιώσουν τις πάγιες δυσλειτουργίες του συστήματος ψυχικής υγείας και θα έχουν θετικό αντίκτυπο στη θωράκιση των δικαιωμάτων των ψυχικά ασθενών.

2.5 Όσον αφορά τις **ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές**, διαπιστώσαμε ότι

α) Η Ειδική Επιτροπή στα αρχικά στάδια λειτουργίας της κατά τη διερεύνηση αναφορών (2017-2018) διαπίστωσε ότι είχε αναπτυχθεί **μια μη νόμιμη διαδικασία** με την οποία διακομίζονταν στις ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές οι ακούσια νοσηλευόμενοι από δημόσια νοσοκομεία, κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 101 του Ν. 2071/1992 και 16 του Ν. 2716/1999. Η ακούσια νοσηλεία σε ιδιωτική κλινική δεν επιτρεπόταν σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (95 επομ. του Ν. 2071/1992), ενώ για τη μετατροπή της ακούσιας νοσηλείας σε εκούσια δεν ακολουθείτο συγκεκριμένη διαδικασία (94 παρ 5 του ν. 2071/1992). **Η διαδικασία αυτή καταργήθηκε με παραγγελία των Εισαγγελικών Αρχών, κατόπιν σχετικής Έκθεσης της Ειδικής Επιτροπής** (βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 175215/2018 Παραγγελία του Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών η οποία εκδόθηκε με αφορμή την υπ' αριθμ. πρωτ. 7205/6-07-2018 Παραγγελία της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου).

β) Τον Οκτώβριο του 2020, η Υφυπουργός Υγείας σε εφαρμογή των Ν. 2071/1992, κεφ. 6, άρθρο 101 και Ν. 2716/1999, άρθρο 16 εξέδωσε την ΥΑ Αριθμ. Πρωτ.: Γ3α,β/Γ.Π.οικ.68873/3/11/2021 «Τροποποίηση της με αριθμ. Γ3α,β/Γ.Π.οικ.65047/13-10-2020 ΥΑ «Όροι και προϋποθέσεις ακούσιας νοσηλείας σε ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές», που προβλέπει την ακούσια νοσηλεία σε ιδιωτικές κλινικές. Θεσπίζει όρο για τη μετάβαση των ασθενών να μην έχει συνταχθεί αρνητική έκθεση από την Ειδική Επιτροπή:

«Αποκλείονται οι ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές, για τις οποίες έχει συνταχθεί αρνητική έκθεση ελέγχου από την ειδική επιτροπή προστασίας δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές και δεν συμμορφώνονται με τις συστάσεις που διατυπώνονται σε αυτήν, σύμφωνα με τα στοιχεία που διαβιβάζει ετησίως η ειδική επιτροπή προς τις Εισαγγελίες Πρωτοδικών.»

Β) Η ιδιωτική ψυχιατρική κλινική υποχρεούται να ενημερώνει αμελλητί για κάθε ακούσια νοσηλεία που πραγματοποιείται σε αυτήν, καθώς και για τη λήξη τους, την Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές του Υπουργείου Υγείας, η οποία τηρεί σχετικό αρχείο ακούσιων νοσηλείων ανά κλινική και πραγματοποιεί αυτεπαγγέλτως επισκέψεις και ελέγχους στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της».

Η Ειδική Επιτροπή διαπίστωσε από στοιχεία αυτεπάγγελτης έρευνάς της προς όλες τις ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές της χώρας, αλλά και διερεύνησης αναφορών ότι έχει αναπτυχθεί μία μη νόμιμη πρακτική νοσηλείας και συγκεκριμένα, η με αίτηση δικαστικού συμπαραστάτη ή και οικείου εισαγωγή για νοσηλεία σε ιδιωτική ψυχιατρική κλινική και μάλιστα συμβαίνει σε αρκετές περιπτώσεις η παραμονή να είναι μακροχρόνια. Η με αίτηση δικαστικού συμπαραστάτη δεν προβλέπεται στο ν. 2071/1992, κεφ. 6 που θεσπίζει ρητά δύο τρόπους εισαγωγής σε «κατάλληλη» μονάδα ψυχικής υγείας, δηλαδή την εκούσια (άρθρο 94) και την ακούσια νοσηλεία (άρθρο 95) και τις ρυθμίζει συγκεκριμένα. Συνεπώς, ο δικαστικός συμπαραστάτης ή ο συγγενής μέχρι 2^{ου} βαθμού συγγένεια έχει δικαίωμα να υποβάλει αίτηση στις δικαστικές αρχές μόνο για ακούσια νοσηλεία. Ως εκ τούτου, απηύθυνε συστάσεις (Αριθμ. Πρωτ.: 167/27-04-2022).

γ) Ορισμένοι ψυχικά ασθενείς νοσηλεύονται μακροχρόνια σε ψυχιατρικές κλινικές. Παραμένουν μόνιμα «έγκλειστοι» εντός αυτών, ενώ η υλικοτεχνική υποδομή και η σύνθεση του απασχολούμενου προσωπικού, που νομίμως προβλέπεται, προσιδιάζει στην εξυπηρέτηση νοσηλευτικών αναγκών, καθώς οι ιδιωτικές κλινικές έχουν σκοπό να παρέχουν δευτεροβάθμια περίθαλψη, δηλαδή νοσηλευτική, σε άτομα που πάσχουν από ψυχικές διαταραχές και για περιορισμένο χρονικό διάστημα.

Οι ψυχικά ασθενείς, ιδίως οι χρόνιοι, που δεν έχουν υποστηρικτικό περιβάλλον και χρειάζονται ψυχοκοινωνική αποκατάσταση και κοινωνική ένταξη, δεν προβλέπεται να διαμένουν μακροχρόνια σε ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές, δηλαδή νοσηλευτικές μονάδες δευτεροβάθμιας περίθαλψης. Εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια έχουν δικαίωμα να παραμένουν σε κατάλληλες Μονάδες Ψυχικής Υγείας στην κοινότητα, τις μονάδες ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, που διέπονται από διαφορετικές αρχές και κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας ως προς την υποδομή, τη σύνθεση του προσωπικού και τις θεραπευτικές δραστηριότητες. Αυτές οι μονάδες μπορεί να είναι δημόσιες, ιδιωτικές μη κερδοσκοπικές, αλλά και ιδιωτικές κερδοσκοπικές βάσει των άρθρων 11 του Ν. 2716/1999 και 12 του Ν. 4272/2014.

Σχετικά με τη φροντίδα των ατόμων με σοβαρές διαταραχές του αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ) σε ψυχιατρικά τμήματα οξέων περιστατικών, η Ειδική Επιτροπή διαπίστωσε ότι τα προβλήματα που δημιουργούνται έχουν αντίκτυπο στο σεβασμό των δικαιωμάτων τους, λόγω της ακαταλληλότητας της μονάδας και του ελλείμματος στην εκπαίδευση των ψυχιάτρων, νοσηλευτών και άλλων επαγγελματιών σε αυτήν την παθολογία και πρότεινε 1) τη δημιουργία Εξειδικευμένου Τμήματος για σύντομη νοσηλεία, αλλά κυρίως Ειδικές μονάδες με εξειδίκευση στη φροντίδα αυτών των ατόμων, 2) Εκπαίδευση και εμπύχωση του επιστημονικού προσωπικού 3) Προώθηση εναλλακτικών προσεγγίσεων, όπως η αναδοχή, φροντιστής με στόχο την απομάκρυνση από τη θέση ότι ο αυτισμός σημαίνει περιορισμό και ιδρυματοποίηση.

Για τις παραβιάσεις των κοινωνικών δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές, η Ειδική Επιτροπή συμπεραίνει ότι οι περιορισμοί της κοινωνικής προστασίας λόγω της μακροχρόνιας δημοσιονομικής προσαρμογής έχει προκαλέσει μείζονα προβλήματα σε αυτήν την ευάλωτη ομάδα του πληθυσμού. Ως εκ τούτου, κρίνεται επιβεβλημένη η θωράκιση των δικαιωμάτων της ως αντίβαρο των συνεπειών του στίγματος, του κοινωνικού αποκλεισμού, του υψηλού κινδύνου να περιπέσουν σε κατάσταση αστεγίας και φτώχειας. Επιπλέον χρήζει ιδιαίτερης προσοχής η άρση των εμποδίων στην πρόσβαση αγαθών και υπηρεσιών που παράγει διακριτική μεταχείριση, όπως πχ ορισμένες περιπτώσεις πιστοποίησης της αναπηρίας από τα Κ.Ε.Π.Α. Τέλος, η Ειδική Επιτροπή πραγματοποίησε κατ' εξαίρεση Σύσκεψη μέσω Τηλεδιάσκεψης και εξέδωσε Συστάσεις για την «Προστασία των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές την Περίοδο της Πανδημίας Κορωνοϊού (Covid-19)» προς το Υπουργείο Υγείας και την Εισαγγελία του Αρείου Πάγου. Κατόπιν ενεργειών της εκτελέστηκε η παραγγελία της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου προς τους Εισαγγελείς Πρωτοδικών ώστε να αποφεύγονται οι παραγγελίες ακούσιας νοσηλείας κατά την κρίσιμη περίοδο της πανδημίας Covid-19.

3. ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΔΙΕΘΝΕΪΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ, ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ & ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΑΡΧΕΣ

Συνεργασία της Προέδρου της Ειδικής Επιτροπής, σε συνάντηση εργασίας με τα μέλη της αποστολής της Επιτροπής Πρόσληψης των Βασανιστηρίων (CPT), (19/4/2018), στο Υπουργείο Υγείας.

Συνεργασία της Προέδρου της Ειδικής Επιτροπής με την Εκπρόσωπο της Ελλάδος στην Επιτροπή Βιοηθικής του Συμβουλίου της Ευρώπης, για το Σχέδιο Πρόσθετου Πρωτοκόλλου για την προστασία της αξιοπρέπειας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές, σχετικά με την ακούσια νοσηλεία και θεραπεία.

Συμμετοχή της Προέδρου της Ειδικής Επιτροπής και Εκπρόσωπου της Δ/νσης Ψυχικής Υγείας σε συνάντηση εργασίας με τα μέλη της αποστολής των Ηνωμένων Εθνών για τις αυθαίρετες κρατήσεις και για την ακούσια τοποθέτηση σε ψυχιατρικές μονάδες. Η εν λόγω συνάντηση πραγματοποιήθηκε στις 3/12/2019 στο Υπουργείο Υγείας.

Παρουσία της Προέδρου της Ειδικής Επιτροπής στην ετεπειακή εκδήλωση για τη συμπλήρωση 20 χρόνων λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, παρουσία του Προέδρου της Δημοκρατίας και στο διήμερο διεθνές συνέδριο με θέμα «Κράτος και Κοινωνία - Προκλήσεις για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες», στη Βουλή.

Κατόπιν ενεργειών της Ειδικής Επιτροπής, εξετελέσθη η παραγγελία της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου προς τους Εισαγγελείς Πρωτοδικών, ώστε να μην πραγματοποιούνται μεταφορές ασθενών από δημόσια νοσοκομεία σε ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές στο πλαίσιο της διαδικασίας της ακούσιας νοσηλείας, καθώς ήταν παράτυπη και μη νόμιμη αυτή η πρακτική.

Συνεργασία με το Σώμα Ελεγκτών Υγείας

Συνεργασία με την Εθνική Αρχή Διαφάνειας

Κατόπιν ενεργειών της Ειδικής Επιτροπής εκτελέστηκε η παραγγελία της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου, προς τους Εισαγγελείς Πρωτοδικών ώστε να αποφεύγονται από αυτούς οι παραγγελίες ακούσιας νοσηλείας κατά την κρίσιμη περίοδο της πανδημίας Covid-19.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ & ΦΟΡΕΙΣ

Συνεργασία με τη Δ/νση Ψυχικής Υγείας. Η τελευταία έθεσε υπόψη της Ειδικής Επιτροπής την εγκύκλιο με θέμα «Πλαίσιο εφαρμογής και παρακολούθησης της κατ' εξαίρεση χρήσης μέτρων περιορισμού κατά την ψυχιατρική νοσηλεία» για υποβολή παρατηρήσεων, οι οποίες και ενσωματώθηκαν

Αίτημα από το Υπουργείο Δικαιοσύνης για συμμετοχή της Ειδικής Επιτροπής στην επιμόρφωση του προσωπικού του Ψυχιατρείου Κρατουμένων Κορυδαλλού.

Συνεργασία με τη Διοίκηση και μέλη του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού του ΨΝΑ «Δαφνί» κατά τη διενέργεια έκτακτης επίσκεψης/αυτοψίας κλιμακίου της Ειδικής Επιτροπής κατόπιν αναφοράς, με αντικείμενο την άρση της παραβίασης των δικαιωμάτων μακροχρόνια νοσηλευόμενου ψυχικά ασθενή ο οποίος απαλλάχτηκε από την ποινή λόγω ψυχικής διαταραχής.

Συνεργασία με τη Διοίκηση και μέλη του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού του ΨΝΑ «Δρομοκαϊτειο» κατά τη διενέργεια έκτακτης επίσκεψης/αυτοψίας κλιμακίου της Ειδικής Επιτροπής κατόπιν αναφοράς, αλλά και δημοσιευμάτων στον τύπο για τις συνθήκες νοσηλείας ατόμου με αυτισμό που νοσηλευόταν για μεγάλο χρονικό διάστημα σε τμήμα οξέων και την εξεύρεση οικοτροφείου για τη μετάβασή του σε κατάλληλη μονάδα.

Συνεργασία με το Δ/ντη και μέλη του προσωπικού της Ψυχιατρικής Κλινικής του Γ.Ν. «ΘΡΙΑΣΙΟ» κατά τη διενέργεια έκτακτης επίσκεψης/αυτοψίας κλιμακίου της Ειδικής Επιτροπής κατόπιν αναφοράς.

Συνεργασία με τη Διοίκηση της Ιδιωτικής Ψυχιατρικής Κλινικής Δ. Σαμέλλα «Ασκληπιείο» κατά τη διενέργεια έκτακτης απροειδοποίητης επίσκεψης/αυτοψίας κλιμακίου της Ειδικής Επιτροπής κατόπιν δημοσιευμάτων.

Συνεργασία με τη Διοίκηση της Ιδιωτικής Ψυχιατρικής Κλινικής Κλινική Άγιος Γεράσιμος-Αντ. Λυράκος κατά τη διενέργεια έκτακτης απροειδοποίητης επίσκεψης/ αυτοψίας κλιμακίου της Ειδικής Επιτροπής κατόπιν αναφοράς.

Επικοινωνία με τη Διοίκηση της Ιδιωτικής Ψυχιατρικής Κλινικής Καλογερόπουλος Α.Ε. – Αγία Φωτεινή (Λάρισα) της Προέδρου της Ειδικής Επιτροπής κατόπιν αναφοράς.

Συνεργασία με τη Διοίκηση της ιδιωτικής ψυχιατρικής Τζεράνη κατά τη διενέργεια έκτακτης απροειδοποίητης επίσκεψης/αυτοψίας κλιμακίου της Ειδικής Επιτροπής κατόπιν αναφοράς.

Συνεργασία με την Υπεύθυνη του Ξενώνα ΣΟΨΥ κατά τη διενέργεια έκτακτης απροειδοποίητης επίσκεψης/αυτοψίας κλιμακίου της Ειδικής Επιτροπής κατόπιν αναφοράς.

Συνεργασία με την Υπεύθυνη του Ξενώνα του Γ.Ν.Α. «Ευαγγελισμός» κατά τη διενέργεια έκτακτης απροειδοποίητης επίσκεψης/αυτοψίας κλιμακίου της Ειδικής Επιτροπής κατόπιν αναφοράς.

Συνεργασία με την Ομοσπονδία Φορέων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης & Ψυχικής Υγείας «ΑΡΓΩ» με αντικείμενο την Εγκύκλιο για τη μετάβαση ψυχικά ασθενών σε ΜΨΑ.

ΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ημερίδα «για τα περιοριστικά μέτρα κατά την νοσηλεία ψυχικά ασθενών σε γενικά νοσοκομεία». Προτάθηκε από την Ειδική Επιτροπή λόγω υποβληθείσας αναφοράς. Οργανώθηκε από το Τμήμα

για τα Δικαιώματα των ληπτών του Υπουργείου Υγείας και το Γ.Ν.Ν.Θ. «Η ΣΩΤΗΡΙΑ». Εισήγηση σε στρογγυλό τραπέζι έκανε το μέλος της Ειδικής Επιτροπής κ. Γ. Αλεξάκης, Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγο και το μέλος της Ειδικής Επιτροπής κ. Μ. Δικαιάκος, Ψυχίατρος, Δ/ντής του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Βόλου.

Εισήγηση σε στρογγυλό Τραπέζι με θέμα «Ψυχιατρικός εγκλεισμός» έκανε η Πρόεδρος της Ειδικής Επιτροπής κα Μ. Μητροσύλη στην Ημερίδα, που οργανώθηκε από το Συνήγορο του Πολίτη-τον Εθνικό Μηχανισμό Πρόληψης των Βασανιστηρίων & της Κακομεταχείρισης, συστήματος παρακολούθησης του ΟΗΕ [National Preventive Mechanism Against Torture and ILL Treatment] (OPCAT), στο Δικηγορικό Σύλλογο της Αθήνας (7/12/2018).

Χαιρετισμός της Προέδρου στην ημερίδα των Π.Ο.Κ.οι.Σ.Π.Ε που πραγματοποιήθηκε στο Πολεμικό Μουσείο στις 6/7/2021 με θέμα «ΕΝΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ Λ.Υ.Ψ.Υ.* ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΕΣΜΟ ΤΩΝ Κοι.Σ.Π.Ε. »

Συμμετοχή της Προέδρου σε συνάντηση εργασίας με θέμα "Σβήνουμε το στίγμα. Στο λόγο μας" που πραγματοποιήθηκε στις 8/11/2021 με θέμα τις επιπτώσεις που έχει το στίγμα ψυχικής υγείας που εμφανίζεται στο δημόσιο και μιντιακό λόγο και τον ρόλο της αυτοσυνηγορίας ή/ και της συνηγορίας για την αντιμετώπιση αυτών των επιπτώσεων. Συμμετείχαν: Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Δικαιωμάτων Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές, ΠΟΣΟΨΥ, Ομοσπονδία ΑΡΓΩ, ΠΟΚΟΙΣΠΕ, Συνήγορος του Πολίτη, η Εταιρία Μέριμνας και Αποκατάστασης Ατόμων με Ψυχοκοινωνικά Προβλήματα, σωματείο ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας Αυτοεκπροσώπηση. Συμμετοχή της Προέδρου σε διαδικτυακή συζήτηση στρογγυλής τραπέζης στις 14 Απριλίου 2022 με θέμα με τίτλο «Στιγματιστικός λόγος στην ιατρική ορολογία και στον προσδιορισμό των προβλημάτων ψυχικής υγείας και της ψυχικής αναπηρίας» που διοργάνωσε το Ίδρυμα Θεμιστοκλή & Δημήτρη Τσάτσου - Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου. Συμμετείχαν: Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Δικαιωμάτων Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές, ΠΟΣΟΨΥ, Ομοσπονδία ΑΡΓΩ, Σωματείο ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας «Αυτοεκπροσώπηση» και ο ψυχίατρος Γ. Τζεφεράκος.

**Για την Ειδική Επιτροπή
Η Πρόεδρος
Μαρία Μητροσύλη**

και τα μέλη

1. Δικαιάκος Μιχάλης, Ψυχίατρος
  2. Γρηγοριάδου Αλίκη, Παιδοψυχίατρος
  3. Παπαδοπούλου Δήμητρα, Κοινωνικός Λειτουργός
  4. Αβραμίδης Γιώργος, Νοσηλεύτης
  5. Φίτσιου Παναγιώτα, Ψυχολόγος
  6. Αλεξάκης Ιωάννης, Νομικός
  7. Δελιάς Παύλος, Εκπρόσωπος ληπτών, σωματείο «ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ»
  8. Μπίκου Χριστίνα, Εκπρόσωπος οικογενειών, Π.Ο.Σ.Ο.Ψ.Υ.
- (η κα Δ. Παπαδοπούλου αναπλήρωσε τον κ. Χ. Ασημόπουλο και η κα Χ. Μπίκου την κα Ν.- Ε. Νομίδου).

Γραμματεία Παπουδάκη Ελένη, Υπάλληλος Υπουργείου Υγείας (2020-2022)
Ευσταθιάδου Χρύσα, Υπάλληλος Υπουργείου Υγείας (2017-2020)
Γαροφαλάκη Μαρία, Υπάλληλος Υπουργείου Υγείας (αναπληρώτρια)
Γιαμά Παρασκευή, ασκούμ. φοιτήτρια Παν/μίου Δυτικής Αττικής (2022)

*Την σύμφωνα με την ΥΑ σύνθεση μελών και αναπληρωματικών μελών βλ.
Α1β/Γ.Π.οικ.65248/14.10.2020 «Τροποποίηση (1η) της υπ' αριθμ. πρωτ.
Α1β/Γ.Π.οικ.36223/15.05.2017 Απόφασης με θέμα : «Ορισμός μελών της Ειδικής Επιτροπής
Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές (2017 - 2022)»(ΦΕΚ
872/19-10-2020).

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ**

**ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ**

Ταχ. Δ/ση : Αριστοτέλους 17

Ταχ. Κώδικας : 104 33

Πληροφορίες : Ελένη Παπουδάκη

Τηλέφωνο : 2108208822

E-mail: epapoudaki@moh.gov.gr

<https://www.moh.gov.gr/articles/citizen/dikaiwmata-lhptwn-yphresiwn-ygeias/eidikh-epitroph-elegxoy-prostasias-twn-dikaiwmatwn-twn-atomwn-me-psyhikes-diataraxes>.